

Гордієнко С.Г.,
старший викладач кафедри
фонетики та практики англійської мови
Горлівського інституту іноземних мов
державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТЕТИЧНОЇ ДУМКИ

Естетична культура українського народу розвивалася ще з часів Київської Русі, причому осмислення відбувалося через гармонію зовнішнього та внутрішнього. Наші пращури схилялися перед красою мудрості та доброчесності, естетична культура завжди поєднувалася з морально-етичним світом.

Велика роль у розвитку та пропаганді нових естетичних ідей належить Симеону Полоцькому – одному з перших просвітителів, який створив нові для свого часу естетичні погляди та цінності. Широко використовуючи білоруські, українські, польські, а також деякі загальноєвропейські традиції того часу, С. Полоцький та його послідовники сприяли формуванню нових естетичних нормативів, що знайшли подальший розвиток в естетиці російського класицизму.

Естетична думка України першої половини ХІХ ст. мала багато прогресивних ідей і була пов'язана з іменем Т.Г. Шевченка, творчість якого як геніального поета та живописця була блискучою ілюстрацією його естетичних принципів. Він послідовно та впевнено захищав принципи художньої правди та реалізму в мистецтві.

Естетика України, як самостійна наука, не була принесена ззовні, а виросла на своєму культурно-історичному ґрунті. Спочатку як спеціальна дисципліна вона викладалася лише у Львівському університеті, а з другої половини ХІХ ст. виходить за межі академічних установ. Розробкою проблем естетики в цей період займалися перш за все письменники, поети та літературні критики – П.Грабовський, Б.Грінченко, М.Коцюбинський, І.Нечуй-Левицький, Л.Українка, І.Франко. Як Т.Шевченко, так і вони були не лише теоретиками, а, перш за все, художниками слова. Саме ця обставина обумовила глибокий зв'язок естетичних ідей з життям. Значний доробок у розвиток естетики внесли вчені, серед яких історик М.Костомаров, лінгвіст та психолог О.Потебня, критик і публіцист М.Драгоманов та інші.

Серед вчених, мислителів та письменників маємо виокремити ім'я І.Франка, який не лише працював над проблемами естетики як самостійної науки, а й намагався дослідити її методологічне значення для розвитку мистецтва, для виховання естетичних почуттів людини. І.Франко вважав, що мистецтво не повинно пропонувати нам лише приємні образи. Все має право на доступ до мистецтва. Він наводить приклад гоголівських персонажів – Хлестакова, Плюшкіна та інших, які не є зразками фізичної чи моральної краси, однак вони безсмертні.

У другій половині ХІХ ст. найбільших вершин в українській культурі досягли музика та живопис. Найяскравішими представниками музичної культури того часу були С.С. Гулак-Артемівський та М.В. Лисенко, найвизначнішими творами були опери «Запорожець за Дунаєм», «Наталка-Полтавка», «Тарас Бульба», «Різдвяна ніч»,

«Утоплена». А картина видатного художника українського походження І.Ю. Репіна «Запорозжці пишуть лист турецькому султану» видається нібито ілюстрацією і до відомої повісті М.В. Гоголя і до опери М.В. Лисенка. У цьому ми бачимо приклад злиття трьох видів мистецтва: музики, живопису та прози. Це також приклад єднання діячів мистецтва двох народів – українського і російського, поваги та симпатії один до одного.

Тут доречно згадати й українські пісні. Наша українська мова та пісні вважаються наймелодійнішими у світі, вони посідають друге місце після італійських. Наші пращури любили хоровий спів, що був тим видом мистецтва, в якому з найбільшою повнотою народ виражав свої духовно-моральні та естетичні ідеали. Не можна не згадати і про козацькі думи, які виконували кобзарі. Вони мали велику літературну цінність, були перейняті сумом, повиті журбою.

Одним із чинників формування естетичної культури українців було християнство з його церквами – справжніми витворами архітектури, святами, хресними ходами, іконописами. Все це впливало на душу людини, формувало духовну культуру українського народу.

Нашому народові завжди було притаманне прагнення до прекрасного, починаючи з побуту і до найвищих вершин творчості, художніх виробів, архітектури, живопису, одягу тощо. Сама чарівна природа різних куточків нашої країни надихала людей до творчості. Хіба можна не милуватися біленькими хатами у саду! Часто будинки прикрашали візерунками, а на Закарпатті, де багато лісів, ще й різьбою по дереву. Свій одяг українці також прикрашали, найчастіше це були вишиванки. Особливої уваги заслуговує ювелірне мистецтво українців, яким вони займалися з давніх часів.

Дослідники даної проблеми вважають, що «золотим віком» існування національного естетичного смаку українського народу можна вважати історичний період з кінця XVIII ст. до першої половини XX ст. За цей час склалися та досягли піку свого розвитку народні ремесла, остаточно сформувалися етнопедагогічні погляди мешканців України в галузі естетичного виховання. Естетичні вияви стали органічною частиною повсякденного побуту народу.

Література

1. Вопросы истории и теории эстетики / под ред. М. Н. Афасижева. – М. : Изд-во МГУ, 1985. – 215 с.
2. История эстетической мысли в 6-и т. – М. : Искусство, 1985.